

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1946 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring, m. m.

Genom en den 1 mars 1946 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 135, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring; samt
- 2) lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för förslagen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Vid framläggandet för 1942 års riksdag av förslag till ny rättegångsbalk förutsattes, att ändrade bestämmelser beträffande bland annat högsta domstolens organisation och verksamhet skulle visa sig erforderliga. Förslag här om har sedermera framlagts av processlagberedningen i dess den 17 mars 1944 avgivna betänkande med förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944:9 och 10). Erforderliga ändringar i regeringsformen ha slutgiltigt beslutats vid 1945 års riksdag (SFS 1945:108). Av övriga erforderliga organisatoriska förändringar äro vissa av beskaffenhet att kräva ändring i allmän lag. Processlagberedningen har fördenskull utarbetat förslag till en särskild lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring, vilken lag är avsedd att ersätta lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar, ävensom förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd. De av beredningen framlagda lagförslagen ligga till grund för förevarande proposition. Förstnämnda lagförslag har fogats såsom bilaga till propositionen.

Såsom framhållits i beredningens betänkande äro ändringsförslagen icke av mera genomgripande art, utan högsta domstolens organisation har ansetts böra i allt väsentligt bibehållas. I vissa delar ha jämväl de ändringsförslag vilka beröra allmän lag redan genomförts, nämligen i samband med den under 1945 beslutade begränsningen i rätten att fullfölja mål till högsta domstolen, vilken lagstiftning trätt i kraft den 1 juni 1945 (prop. nr 251, första lagutskottets utlåtande nr 28, riksdagens skrivelse nr 214, SFS 1945:160—162).

Enligt lagen den 14 maj 1915 angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar skall högsta domstolen utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre tjänstgöra i lagrådet. Före 1945 års ändring angåvos i lagen vissa tidrymder, under vilka högsta domstolen skulle arbeta på en eller flera avdelningar. Under tjugunio veckor skulle domstolen arbeta på tre avdelningar, under åtta veckor på en avdelning samt under den övriga tiden av året, bortsett från fem veckors jul- och påskferier, på två avdelningar. Därest de för tjänstgöring i lagrådet avdelade justitieråden ej erfordrades för sådan tjänstgöring, skulle högsta domstolen, i den mån det lämpligen kunde ske, arbeta på ytterligare en avdelning. För avgörande av dispensansökningar, därvid domstolen liksom för närvarande är fallet var domför med tre ledamöter, skulle tjänstgöring fullgöras på en särskild avdelning, dispensavdelningen.

Processlagberedningen har funnit det nya processförfarandet nödvändiggöra att högsta domstolens avdelningar erhålla en fastare organisation. Dess förslag innebär att — efter hovrättsorganisationens mönster — högsta domstolens samtliga ledamöter skola indelas på mera permanenta avdelningar. Det nuvarande ledamotsantalet medger en uppdelning med sju ledamöter å envar av tre avdelningar. Skäl för att bibehålla den särskilda dispensavdelningen har icke ansetts föreligga. Stadgad tillståndsprövning avses i stället skola företagas av tre justitieråd från den avdelning som har att handlägga målet i övrigt. För de sällsynta fall, då ledamöter från lagrådet tjänstgöra i högsta domstolen, föreslås att dessa ledamöter inträda å de redan bestående avdelningarna, oaktat deras ledamotsantal därigenom tillfälligt kommer att överstiga sju, vilket är det högsta antal ledamöter som skall äga på en gång deltaga i prövningen av något mål, bortsett från plenum. Om fasta avdelningar inrättas, å vilka samtliga justitieråd indelas, föreligger ej någon anledning att bestämma den sammanlagda sessionstiden olika för de särskilda avdelningarna. Samtliga avdelningar föreslås därför skola vara i arbete under fyrtio veckor av året, vilket innebär en minskning av julferien med en vecka.

I nu angivna delar har processlagberedningens förslag i det väsentliga genomförts genom lagändringen år 1945. Sålunda gäller numera, att högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar och att arbetet skall på envar av avdelningarna fortgå minst fyrtio veckor om året med iakttagande att någon av avdelningarna alltid kan samlas. Den särskilda föreskriften om bildande av ytterligare en avdelning, då de justitieråd vilka äro ledamöter av lagrådet tjänstgöra i högsta domstolen, har utgått. Prövning av dispensansökningar ankommer ej längre på en särskild avdelning. För handläggning av sådana ärenden ävensom av nådemål, däri yttrande må beslutas av tre justitieråd, må avdelning uppdelas eller eljest, i den mån det lämpligen kan ske, en eller flera särskilda grupper om tre justitieråd bildas.

Till högsta domstolen fullföljda mål komma enligt nu rådande ordning under domstolens behandling först då de av föredraganden anmälas där för prövning och slutligt avgörande. Den föregående skriftväxlingen mellan parterna äger rum inför nedre justitierevisionen, och där vidtagas även i regel

de åtgärder, som i övrigt erfordras för målens beredande till föredragning. Med denna ordning låter sig väl förena, att målen inom nedre justitierevisionen uppdelas mellan de olika föredragandena och att deras fördelning mellan högsta domstolens avdelningar väsentligen bestämmas genom föredragandenas indelning till tjänstgöring på dessa avdelningar. Alla avdelningarna äro lika behöriga.

De i högsta domstolen tjänstgörande justitieråden äga enligt nu gällande bestämmelser sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten. Med tillämpning härav har införts den ordningen att justitierådens tjänstgöring växelvis är förlagd till de olika avdelningarna, vilkas sammansättning alltså växlar efter vissa tidsperioder, i regel en vecka. Denna bestämmanderätt för justitieråden i fråga om tjänstgöringen modifieras av stadgandet att, då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, ledamot som deltagit i det tidigare avgörandet ej må tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå.

Vid sammanträde med högsta domstolen i dess helhet föres för närvarande ordet av domstolens äldste ledamot. Ordförandeskapet på avdelning utövas av den äldste på avdelningen. Av den förut skildrade ordningen för justitierådets tjänstgöring på avdelningar följer, att ordförandeskapet på avdelning ofta växlar.

Processlagberedningens förslag bygger som nämnts på en betydligt fastare organisation av högsta domstolens avdelningar än den nuvarande. Beredningen har, samtidigt som den framhållit den stora betydelse cirkulationen mellan ledamöterna på avdelningarna äger till förhindrande av att mellan olika avdelningar komme att framträda mera betydande avvikelser i rättstillämpningen, förordat en omläggning av organisationen i den riktningen att varje avdelning under en längre tidsperiod behölle oförändrad sammansättning.

Med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen, och det ansvar för arbetets jämna gång, som kommer att åvila avdelningsordförandena, ha dessa av beredningen ansetts böra utses av Kungl. Maj:t, vilket förhållande dock icke skall föranleda vare sig ordförandena i förhållande till andra ledamöter i övrigt intaga annan tjänsteställning eller att särskilt arvode utgår till dem.

Processlagberedningen föreslår, att högsta domstolen skall äga genom samfällt beslut fastställa närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen inom domstolen. I övrigt skall det tillkomma, såvitt angår viss avdelning, ordföranden och, i fråga om avdelningarna inbördes, ordförandena gemensamt att leda arbetet och fördela tjänstgöringen. Vid sammanträde med högsta domstolen samfällt skall ordet föras av den främste bland avdelningsordförandena.

Det av beredningen upprättade förslaget till *lag angående ändrad lydelse*

av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd innehåller allenast en mindre jämkning av reglerna om tjänstgöringen i lagrådet. I nämnda paragraf stadgas nu, att det åligger justitieråd, som börjat tjänstgöra i lagrådet, att utan hinder därav deltaga i slutbehandling av mål och ärende, varmed han förut tagit befattning i högsta domstolen. Ett strängt vidhållande av denna regel har ansetts efter nya rättegångsbalkens ikraftträdande i vissa fall medföra en onödig splittring av lagrådets arbetskrafter, i vilket hänseende erinrats om att högsta domstolens ledamöter framdeles komma att i långt högre grad än tidigare taga befattning med förberedande åtgärder i de till högsta domstolen fullföljda målen. Det föreslås därför, att regeln begränsas till sådana fall, då mål eller ärende tidigare varit föremål för huvudförhandling eller annan handläggning för slutligt avgörande i högsta domstolen.

Lagrådet har den 9 oktober 1944 avgivit utlåtande över de av processlagberedningen utarbetade lagförslagen.

I fråga om 5 § i förslaget till lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols sammansättning och tjänstgöring anförde regeringsrådet *Kellberg* samt justitieråden *Guldberg* och *Ekberg*:

»Den nya rättegångsordningen medför, att högsta domstolen organisatoriskt intager en väsentligt annan ställning än för närvarande. Att så blir förhållandet ligger i så öppen dag att någon närmare utläggning torde vara överflödig. Det må blott erinras, att själva rättegångsförfarandet bringar domstolen i närmare kontakt med allmänheten och kommer domstolen att i yttre avseende — i motsats till vad nu är fallet — framstå såsom jämförlig med statliga ämbetsverk i allmänhet. Redan med hänsyn härtill är det önskvärt, att i spetsen för domstolen ställes en ledande person, som utåt kan företräda hela domstolen. En sådan ledning är även till stor fördel för lösandet av de administrativa uppgifter, som föreligga inom domstolen och som måste bli långt mera omfattande än under nuvarande ordning. Väl måste åt varje avdelning av domstolen lämnas att i viss utsträckning sköta sin administration, men viktiga uppgifter kvarstå, vilka skulle få en bättre lösning, om de lades i en hand än om de hänvisades till avgörande i ett kollegium, låt vara att detta kunde begränsas till tre personer. Det sist sagda gäller icke minst om vissa avgöranden, som angå arbetsfördelningen mellan de olika avdelningarna inom domstolen. Det överinseende, som högsta domstolen får i förhållande till nedre justitierevisionen, utövas jämväl bäst, om domstolen har sådan ledning som nyss sagts.

En ledning av angivet slag skulle åvägabringas, om bland domstolens ledamöter utsåges ordförande för domstolen i dess helhet, och med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av dylikt ordförandeskap, är det uppenbart, att ordföranden bör utses av Kungl. Maj:t.

Tydligt är, att den för högsta domstolen i dess helhet utsedda ordföranden bör vara ordförande jämväl å en av domstolens avdelningar. Vad beträffar ordförandeskapet å de övriga avdelningarna är att märka, att den mera

framträdande ställning, som borde tillkomma den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden för domstolen i dess helhet, skulle i betänklig grad bortskymmas, för den händelse jämväl de båda övriga avdelningsordförandena tillsattes av Kungl. Maj:t. Emellertid får denna synpunkt icke vara utslagsgivande, om starka skäl eljest tala för processlagberedningens förslag. Såsom motiv för detta har anförts, att en sådan ordning påfordras med hänsyn till de särskilda egenskaper, som böra krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen, och det ansvar för arbetets jämna gång, som kommer att åvila ordföranden å avdelning. Det är uppenbart, att ledamöterna i högsta domstolen genom den nya processordningen och särskilt införandet av muntlig förhandling i dit fullföljda mål ställas inför uppgifter och krav, som hittills varit främmande för denna domstols verksamhet, ävensom att det är av utomordentlig vikt, att dessa uppgifter och krav fyllas på sådant sätt att rättsskipningen i högsta instans framstår såsom i alla avseenden föredömlig. Emellertid böra de svårigheter, som äro förenade med en huvudförhandling i högsta domstolen, icke överskattas. Det läser kunna förväntas, att flertalet av de mål, däri prövningstillstånd gives, kommer att röra sig om rena rättsfrågor. I dylika mål, däri talan som regel kan förväntas bli utförd av skolade och erfarna advokater, blir det knappast behov av eller utrymme för någon mera omfattande processledning från domstolens sida. De mål åter, i vilka ny bevisupptagning erfordras, lära oftast bli av den invecklade beskaffenhet att ordföranden lämpligen begagnar sig av den utav processlagberedningen förutsedda utvägen att åt vederbörande referent — vilken allt från början följt målet i domstolen och är väl insatt i målets alla detaljer — överlämna utövandet av den svåraste och mest krävande delen av processledningen, nämligen ledandet av förhör med parter, vittnen och sakkunniga. Om än, såsom ovan framhållits, stora anspråk måste ställas på ordförandens förmåga och skicklighet att med fast och säker hand leda en förhandling, måste icke mindre fordringar i dessa avseenden ställas på referenten. Samtliga ledamöter av domstolen måste vara beredda att fungera såsom referenter, och att, såsom beredningen synes ha förutsatt, allenast vissa av högsta domstolens ledamöter skulle vara skickade att vara ordförande vid huvudförhandling torde icke behöva befaras. Visserligen kan det tänkas inträffa, att någon ledamot av särskild orsak är mindre lämpad för uppgiften, men såsom regel kan man utgå från att den, som beklädes med den ansvarsfulla och krävande posten av ledamotskap i högsta domstolen och som måste fylla regeringsformens krav på ådagalagd insikt och erfarenhet i domarevärv, besitter de egenskaper, vilka böra krävas av den som för ordet i högsta instans. Frågan om det sätt, på vilket ordförande å avdelning bör utses, kommer dessutom i annat läge, därest för domstolen i dess helhet finnes en ordförande, utsedd av Kungl. Maj:t. Man kan nämligen med visshet utgå från att de krav, som ur allmän synpunkt böra uppställas vid val av avdelningsordförande och som förenas med domstolens eget intresse av att ordförandeskap å avdelning ligger i kompetent persons hand, bli vederbörligen beaktade, därest det överlämnas åt domstolen att

under ledning av den utav Kungl. Maj:t utsedda ordföranden träffa avgörande i denna angelägenhet. Vad åter angår rent administrativa göromål äro dessa, enligt de riktlinjer som av oss uppdragits, avsedda att i så stor utsträckning som möjligt anförtros åt den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden för domstolen i dess helhet. I följd härav komme uppgifter av detta slag att vila på de övriga avdelningsordförandena i mindre omfattning än enligt processlagberedningens förslag. Det råder icke något tvivel om att förmågan att tillfredsställande fylla dessa uppgifter jämväl skulle komma i betraktande, när domstolen ginge att fatta beslut i personfrågan.

Av det anförda framgår, att förslaget om att avdelningsordförande utses av Kungl. Maj:t icke uppbäres av ett verkligt behov. Härtill kommer, att en sådan ordning är ägnad att väcka betänkligheter. Genom denna ordning blir i sådana fall, då ordförande icke utses efter anciennitet inom högsta domstolen, detta förhållande med särskild styrka framhåvt, och allmänheten kan föranledas till en underskattning av domaregenskaperna hos de ledamöter, som av en eller annan anledning icke ifrågakomma till ordförandeskap. Även om avseende icke fästes vid att sådana omständigheter kunna minska den arbetsglädje och den hängivenhet för uppgiften, som äro ett ovärderligt underlag för det kollegiala samarbetet och ett gott arbetsresultat, bör man icke bortse från att domstolens eget anseende och förtroendet för domstolen skulle kunna undergrävas till rättsskipningens skada. Vid den av oss angivna ordningen torde de nu framhållna olägenheterna så gott som helt bortfalla till följd av det mindre uppseendeväckande sätt, på vilket en ömtålig personfråga vinner sin lösning.

På dessa grunder hemställa vi, att i förevarande paragraf stadgas, att ordförande inom högsta domstolen utses bland domstolens ledamöter av Konungen, att den sålunda utsedda ordföranden, som har att leda arbetet och övervaka tjänstgöringen inom domstolen, skall vara ordförande jämväl å en av domstolens avdelningar samt att ordförande å vardera av de övriga avdelningarna utses bland domstolens ledamöter av högsta domstolen samfällt.

Vid bifall till denna hemställan böra i den arbetsordning, som enligt 9 § skall upprättas för högsta domstolen, uppenbarligen ingå närmare föreskrifter rörande den av Kungl. Maj:t utsedda ordföranden och de övriga avdelningsordförandena samt arbetsfördelningen dem emellan. Därvid är det erforderligt att i viss utsträckning bereda den förstnämnde befrielse från de göromål, som eljest ankomma på avdelningsordförande.

Någon motsvarighet till andra stycket i förevarande paragraf kan icke anses behöflig, och detta stycke bör således utgå ur lagtexten.»

Vid 9 § i lagförslaget ha samma ledamöter uttalat att någon motsvarighet till andra punkten av paragrafen icke erfordrades, därest 5 § erhöle det innehåll, som av dem föreslagits. 9 § kunde fördenskull begränsas att omfatta det i första punkten upptagna stadgandet.

Av lagrådet förordade jämkningar i 2, 6 och 7 §§ ha iakttagits i propositionen.

Vid 8 § i förevarande lagförslag anförde lagrådet:

»Därest nådansökning föreligger i mål, som avgöres genom att prövnings-tillstånd ej gives, böra de domare, som deltagit i avgörandet, jämväl meddela beslut i anledning av nådansökningen. I anseende till den terminologi, som kommit till användning i nya rättegångsbalken, synes det mindre egentligt att för sådant fall tala om prövning av målet. Uttrycket prövning, som icke heller är påkallat av hänsyn till övriga hithörande fall, kan därför utgå ur lagtexten.»

Det remitterade förslaget till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd lämnades av lagrådet utan erinran.

I propositionen anför *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, bland annat följande:

»Det nya processförfarandet nödvändiggör vissa ändringar i vad som nu gäller beträffande högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring. Det förslag processlagberedningen i dessa delar framlagt till komplettering av redan slutgiltigt antagna förslag till grundlagsändringar synes vara väl avvägt och i huvudsak lämpat att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Som framgår av den lämnade redogörelsen har förslaget i vissa delar redan upphöjts till lag i samband med de under år 1945 genomförda ändringarna beträffande fullföljdsrätten till högsta domstolen.

Lagrådet har i sitt utlåtande framhållit angelägenheten av att någon tyngande arbetsbalans icke föreligger i högsta domstolen vid den tidpunkt, då den nya rättegångsordningen träder i tillämpning, samt har anført, att det syntes lagrådet ofrånkomligt att åtgärder snarast vidtoges för att nedbringa den nu föreliggande arbetsbalansen. Såsom förut nämnts ha åtgärder i detta syfte numera vidtagits. Ehuru de nya reglerna varit gällande i tre fjärdedels år, synes det ännu icke kunna med säkerhet bedömas, huruvida de äro tillräckliga för att målbalansen skall vara i erforderlig grad nedbringad då processreformen den 1 januari 1948 avses skola träda i kraft. Hittills tillgängliga siffror visa, att procenttalet beviljade dispenser hållits under det beräknade samt att antalet inkommande besvärsmål tenderar att minska. Däremot har antalet balanserade äldre mål ännu ej undergått någon mera väsentlig förändring. Anledningen till detta förhållande torde vara att söka i en strävan att i första hand förhindra balans av nyinkommande, dispens-tvång underkastade mål. Jag är därför ej nu beredd att taga ståndpunkt till frågan huruvida ytterligare åtgärder böra vidtagas för balansens avarbe-tande, därvid en tillfällig ökning av justitierådens antal närmast kan komma i fråga.

I beredningens förslag till *lag om Kungl. Maj:ts högsta domstols samman-sättning och tjänstgöring* har i rubriken liksom även i 1 § för högsta domsto-len bibehållits den i gällande lag förekommande benämningen Kungl. Maj:ts högsta domstol. Denna benämning härleder sig från § 17 1:o) regeringsfor-

men, däri stadgas att de män, åt vilka Konungens domsrätt skall uppdragas, kallas justitieråd och utgöra Konungens högsta domstol. I överensstämmelse härmed benämnas regeringsrätten och lagrådet i de lagar, som reglera deras verksamhet, Kungl. Maj:ts regeringsrätt och Kungl. Maj:ts lagråd. Emellertid har nya rättegångsbalken allenast benämningen högsta domstolen, så exempelvis i rubriken till 3 kap. Samma benämning synes böra komma till användning i förevarande lag. Rubriken till lagen och 1 § ha i anledning härav jämkats. — — —

Jag övergår härefter till den under 5 § i förslaget behandlade frågan om utseende av ordförande på avdelning och inom högsta domstolen i dess helhet.

Vid högsta domstolens sammanträden i plenum och vid avdelningarnas sammanträden är enligt nuvarande ordning den vid varje tillfälle tjänstgörande äldste ledamoten ordförande; i övrigt finnes icke någon särskild anordning för arbetets ledning i vidare mån än att en ledamot av domstolen har att deltaga i planläggningen av revisionssekreterarnas arbete. Redan tidigt upptogs emellertid frågan om att ställa högsta domstolen och dess avdelningar under mera effektiv ledning.

Processkommissionen anförde i sitt år 1926 avgivna betänkande, att det för arbetets gång otvivelaktigt skulle vara fördelaktigt, om i spetsen för högsta domstolen sattes en president, vilken, liksom presidenten i hovrätt, skulle leda arbetet inom domstolen och naturligen även ha närmaste uppsikten över dess kansli. En starkare arbetsledning bleve så mycket mera nödvändig, om muntlig rättegång komme att i vissa fall äga rum även i högsta domstolen och sålunda den nuvarande föredragningen genom revisionssekreterare för dessa fall komme att utbytas mot en offentlig partsförhandling. En sådan partsförhandling ställde också högre anspråk på den som skulle leda förhandlingen än den nuvarande ordningen. De skäl som talade för tillsättandet av en president för högsta domstolen i dess helhet syntes även böra leda till att jämväl ordförandeskapet på avdelning, där presidenten ej tjänstgjorde, icke ovillkorligen skulle tillfalla den äldste, utan att Kungl. Maj:t borde till ordförande förordna den ledamot som funnes mest lämplig därtill.

Frågan berördes ej i propositionen till 1931 års riksdag angående huvudgrunderna för en rättegångsreform eller vid riksdagsbehandlingen av denna proposition. Den upptogs emellertid av processlagberedningen i dess betänkande med förslag till ny rättegångsbalk. Enligt vad beredningen anförde i motiven härtill talade starka skäl för att även högsta domstolens arbete ställdes under ledning av en president. Såsom processkommissionen framhållit komme otvivelaktigt den muntliga förhandlingen att i fråga om målens fördelning och justitierådets tjänstgöring medföra vissa arbetsuppgifter, som lämpligen borde anförtros åt en president. Å andra sidan föreläge enligt beredningens mening den olikheten med hovrätterna och presidentämbetena i dessa, att hovrätterna hade vissa allmänna förvaltningsuppgifter i fråga om underställda domstolar och att befattningen med dessa uppgifter i första

hand tillkomme hovrättens president. Någon motsvarighet härtill föreläge icke beträffande högsta domstolen. Beredningen hade för sin del icke ansett sig i nu berörda sammanhang böra framställa något förslag om inrättande av ett presidentämbete i högsta domstolen.

Spörsmålet om arbetsledningen inom högsta domstolen har därefter ånyo upptagits av beredningen i samband med framläggandet av förslag till nu ifrågakommande lagstiftning. Beredningen har anfört (motiven s. 150), att en väsentlig del av avdelningarnas arbetstid komme att upptagas av huvudförhandling i de fullföljda målen. Dessutom tillkomme för de särskilda ledamöterna, utöver deltagandet i avdelningarnas sessioner, åtskilliga uppgifter för målens beredande. Vid bestämmande av varje avdelnings sessionstider måste även ledamöternas behov av tid för hemarbete beaktas. Av det anförda framginge, att frågor, som anginge ett lämpligt och effektivt tillvaratagande av tillgängliga arbetskrafter i högsta domstolen, trädde i förgrunden i långt högre grad än tidigare. Liksom hittills borde det väl tillkomma högsta domstolen samfällt att antaga allmänna grunder för reglering av dessa frågor, varvid borde såvitt möjligt beaktas att arbetet jämnt fördelades. Uppenbart vore emellertid att det bästa resultatet kunde nås endast därigenom, att en ganska vidsträckt frihet tillkomme de olika avdelningarna att själva ordna arbetet. Det nu sagda gällde såväl frågan å vilka dagar sessioner skulle hållas som den dagliga sessionstiden. Nu antydda uppgifter syntes lämpligen böra handhas, vad anginge för samtliga avdelningar gemensamma frågor, av avdelningsordförandena gemensamt samt i fråga om arbetet inom varje särskild avdelning av avdelningsordföranden. Med hänsyn till de särskilda egenskaper som borde krävas för utövande av ordförandeskap vid huvudförhandling i högsta domstolen och det ansvar för arbetets jämna gång som komme att åvila ordförandena borde dessa utses av Kungl. Maj:t.

Mot beredningens förslag i dessa delar ha tre ledamöter av lagrådet framställt erinringar samt i stället förordat den lösningen, att Kungl. Maj:t skulle förordna en ordförande för högsta domstolen i dess helhet, som tillika skulle vara ordförande å en av avdelningarna, under det att de båda andra avdelningsordförandena skulle utses av högsta domstolen samfällt.

I denna fråga ha således ganska olikartade lösningar förordats av skilda sakkunniga bedömare.

Såsom utgångspunkt för frågans bedömande kan tjäna det i § 17 regeringsformen intagna stadgandet, att Konungens domsrätt skall utövas av minst tolv justitieråd. Detta stadgande torde få anses utgå från att högsta domstolens ledamöter skola som domare intaga en jämbördig ställning. Någon ändring i detta avseende har icke skett vid den ändring av paragrafen som vid 1945 års riksdag slutgiltigt beslöts. Bland annat av denna anledning har det ansetts icke böra ifrågakomma att inrätta ett särskilt presidentämbete för högsta domstolen. Det är också enligt min mening värdefullt, att ledamöterna i den högsta instansen alla äro likställda som domare. Såsom processlagberedningens förslag och lagrådets yttrande visa torde emellertid denna princip icke lägga hinder i vägen för att ett visst ansvar för domstolen i dess

helhet särskilt i administrativt hänseende lägges på *en* ledamot — såsom lagrådets majoritet förordad — eller på ett kollegium av tre personer — på sätt processlagberedningen föreslagit; ej heller lärer den kunna hindra att inom envar av avdelningarna en ledamot göres till ordförande med ansvar för arbetets behöriga gång.

Processlagberedningen har som nämnts föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle utse ordförande på envar av högsta domstolens tre avdelningar. Kungl. Maj:t skulle härvid vara obunden av hänsyn till ancienniteten. Tydligt är, att den nya processordningen kommer att ställa andra krav på arbetsledningen inom högsta domstolens avdelningar än det nuvarande skriftliga förfarandet. Detta gäller framför allt i två särskilda hänseenden, nämligen i fråga om utövändet av ordförandeskapet vid huvudförhandling och beträffande ledandet av arbetet på avdelningen, så att detta bedrivs ändamålsenligt och arbetsbalans undviks. En fullgod arbetsledning inom avdelningarna kan icke uppnås, om ordförandeskapet såsom nu är fallet ofta växlar. Ordförandena måste alltså bliva mera stadigvarande. Det ligger även stor vikt på att ordförandena besitta de särskilda egenskaper som erfordras för att de skola kunna fylla uppgiften. I likhet med processlagberedningen finner jag därför nödvändigt att ordförandena kunna utses utan avseende å anciennitet. Jag anser också, att samtliga ordförande böra utses av Kungl. Maj:t. I anledning av de inom lagrådet uttalade betänkligheterna att ett genomförande av beredningens förslag i denna del skulle kunna leda till en underskattning av de ledamöter, vilka ej anförtroddes ordförandeskap, må särskilt framhållas, att den omständigheten att till ordförande å avdelning utses annan än den till tjänsteåren äldste ej innebär, att den senare ej skulle vara lika framstående som jurist och domare som den på vilken valet fallit. Det är icke i första hand sådana egenskaper som skarpsinne och kunskapsrikedom, vilka skola vara avgörande vid detta val, utan de företräden en viss ledamot kan äga i fråga om att handhava praktiska och organisatoriska uppgifter, som i den nya processordningen komma att åvila ordförandena å högsta domstolens avdelningar. Såsom beredningen framhållit, bör den omständigheten att ordförande förordnas av Kungl. Maj:t icke medföra, att han i förhållande till andra ledamöter intager annan tjänsteställning. Ej heller torde till ordförande böra utgå särskilt arvode. Den i tjänsten äldste av ordförandena bör tillika vara ordförande i den samfällda högsta domstolen.

I överensstämmelse med processlagberedningens förslag bör det tillkomma högsta domstolen samfällt att besluta närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i domstolen. Som beredningen anfört torde det bästa arbetsresultatet ernås, om en ganska vidsträckt frihet lämnas de olika avdelningarna att själva ordna arbetet. Bestämmanderätten i dessa hänseenden bör, såvitt angår förhållandena inom varje särskild avdelning, tillkomma ordföranden. I gemensamma angelägenheter av denna art skola enligt beredningens förslag de tre ordförandena gemensamt besluta. De skola sålunda bl. a. tillsammans tillämpa de av högsta

domstolen beslutade grunderna såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning. Så långt kan jag biträda förslaget. I fråga om arbetsledningen har jag, även om det i högsta domstolen icke föreligger samma behov av en administrativ chef som exempelvis i hovrätterna, funnit det naturligt att ålägga den i tjänsten äldste av ordförandena att övervaka tjänstgöringen i domstolen i stort. I övrigt bör det tillkomma ordföranden på varje särskild avdelning att leda arbetet på avdelningen.

I anledning av vad nu anförts har jag låtit omarbета 5 § i det remitterade förslaget så att lagrummet kommer att innehålla stadgande att Konungen utser ordförande på avdelning samt att den äldste ordföranden tillika skall vara ordförande i högsta domstolen. — — —

Vid 8 §, som handlar om högsta domstolens domförhet vid handläggning av nådeärenden, har lagrådet föreslagit en redaktionell jämkning i ordalydelsen. — — —

De grundläggande stadgandena om högsta domstolens domförhet återfinnas i § 22 regeringsformen. I detta lagrum skiljes efter den vid 1945 års riksdag slutgiltigt beslutade ändringen mellan å ena sidan prövning och avgörande av mål samt å andra sidan behandling av fråga huruvida fullföljd talan må komma under högsta domstolens prövning. Nu ifrågavarande paragraf har avfattats i överensstämmelse med den terminologi som sålunda valts i grundlagen. Yttrande i nådeärende, som förekommer i mål vari prövningstillstånd ej meddelats, avses sålunda skola omfattas av stadgandet i andra punkten av 8 § i det remitterade förslaget. Med hänsyn till vad nu anförts och då lagrådets ändringsförslag kunde orsaka viss osäkerhet i tolkningen vid en jämförelse med motsvarande stadgande i regeringsformen, har jag ansett processlagberedningens förslag böra på förevarande punkt bibehållas oförändrat.

I fråga om 9 § har ändring vidtagits i enlighet med vad jag förut anfört angående ordförandenas arbetsuppgifter.»

Det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring har föranletts av nya rättgångsbalken och är avsett att träda i kraft samtidigt med denna. Förslaget åsyftar i huvudsak att åvägabringa en fastare organisation av högsta domstolen och dess avdelningar. Vissa bestämmelser i förslaget ha redan upphöjts till lag i samband med de vid 1945 års riksdag genomförda ändringarna beträffande fullföljdsrätten till högsta domstolen. Redan för närvarande gäller sålunda att högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar och att arbetet å envar av avdelningarna skall fortgå minst fyrtio veckor om året, med iakttagande att någon av avdelningarna alltid kan samlas. Den särskilda s. k. dispensavdelningen har avskaffats. I fråga om arbetsledningen inom domstolen och justitierådets tjänstgöring på de olika avdelningarna vidtogos däremot inga ändringar i samband med 1945 års lagstiftning. Vid sammanträde med högsta domstolen i dess helhet föres sålunda ordet av domstolens äldste ledamot, och ordförandeskapet på avdelning utövas av den äldste på

Utskottet.

avdelningen. Detta innebär att ordförandeskapet på avdelningarna ofta växlar, i regel från vecka till vecka.

Den nya rättegångsordningen nödvändiggör vissa ändringar även i fråga om arbetsledningen inom högsta domstolen. Det spörsmål som därvid i första hand kräver sin lösning gäller ordförandeskapet i domstolen och å dess avdelningar. Med nuvarande skriftliga förfarande har detta spörsmål knappast någon större betydelse. Då förhandlingarna icke äro offentliga eller ens muntliga, kommer varken den stora allmänheten eller parterna och deras ombud i direkt kontakt med högsta domstolen. Skriftväxlingen mellan parterna äger rum inför nedre justitierevisionen, som även vidtager övriga åtgärder för målens förberedande. Målen föredragas inför högsta domstolen av revisionssekreterare.

Det nya rättegångsförfarandet kommer att medföra en väsentlig förändring av dessa förhållanden. Förfarandet kommer i stor utsträckning att bliva muntligt även i den högsta instansen. En muntlig förhandling med parts- och vittnesförhör kommer att ställa högre anspråk på den ledamot som har att leda förhandlingen. Det blir också av stor betydelse att arbetet på avdelningarna bedrivs ändamålsenligt och effektivt, så att balans undvikas. Härtill komma vissa uppgifter av mera intern natur, särskilt i fråga om arbetsfördelningen mellan avdelningarna.

I 5 § av lagförslaget har, i huvudsaklig överensstämmelse med vad processlagberedningen förordat, föreslagits att ordförande på avdelning skall utses bland högsta domstolens ledamöter av Konungen och att den i tjänsten äldste av ordförandena tillika skall vara ordförande i högsta domstolen. I fråga om ordförandenas särskilda åligganden ha vissa bestämmelser upptagits i 9 § av förslaget. Tre ledamöter av lagrådet ha hemställt, att ordförande inom högsta domstolen skall utses bland domstolens ledamöter av Konungen, att den sålunda utsedda ordföranden, som har att leda arbetet och övervaka tjänstgöringen inom domstolen, skall vara ordförande jämväl å en av domstolens avdelningar samt att ordförande å vardera av de övriga avdelningarna skall utses bland domstolens ledamöter av högsta domstolen samfällt.

Beträffande spörsmålet om ordförandeskapet i högsta domstolen kunna enligt utskottets mening starka skäl i och för sig anföras för inrättande av ett särskilt presidentämbete i domstolen. I det stora flertalet främmande länder har den högsta instansen ställts under ledning av en president. Redan processkommissionen ansåg att det för arbetets gång otvivelaktigt skulle vara fördelaktigt, om i spetsen för högsta domstolen sattes en president, som kunde leda arbetet inom domstolen. Processlagberedningen uttalade i sitt betänkande med förslag till ny rättegångsbalk att starka skäl talade för att även högsta domstolens arbete ställdes under ledning av en president. Beredningen ansåg sig emellertid icke böra framställa något förslag i sådan riktning. Icke heller utskottet finner sig i frågans nuvarande läge böra förorda inrättande av ett presidentämbete i högsta domstolen. Det har framhållits, att ett sådant förslag icke skulle stå i alldeles god överensstämmelse med

stadgandet i § 17 regeringsformen, att Konungens domsrätt skall utövas av minst tolv justitieråd. Detta stadgande torde, såsom departementschefen uttalat, få anses utgå från att högsta domstolens ledamöter såsom domare skola intaga en jämbördig ställning.

Det åberopade grundlagsstadgandet torde däremot icke utgöra något hinder för att en av högsta domstolens ledamöter erhåller en ledande ställning i administrativt hänseende. Majoriteten inom lagrådet har framhållit önskvärdheten av att i spetsen för domstolen ställas en ledande person, som utåt kan företräda hela domstolen. Utskottet kan helt ansluta sig till de skäl för en sådan ordning som åberopats av lagrådsmajoriteten och vill härutöver särskilt understryka vikten av att domstolens arbete erhåller en fast ledning. Enligt utskottets mening bör sålunda en av högsta domstolens ledamöter utses till ordförande för domstolen i dess helhet. Att ordföranden bör utses av Kungl. Maj:t synes uppenbart. Med hänsyn till de särskilda egenskaper som böra fordras av högsta domstolens ordförande är det angeläget att valet icke kommer att ske efter anciennitetsprincipen. Vid utseende av ordförande bör avgörande betydelse tillmätas förmågan att utöva en fast ledning av domstolens arbete och att bemästra de frågor av administrativ natur som kunna uppkomma.

Det är uppenbarligen av vikt att ordföranden i högsta domstolen kommer att intaga en ledande och självständig ställning såväl inåt som utåt. Med hänsyn härtill synes böra föreskrivas att ordföranden utses för sin tjänstetid såsom ledamot av domstolen. Genom en sådan anordning blir ordförandens ledande ställning inom domstolen mera markerad och understrykes att valet av ordförande måste ske med den största omsorg. Då ordförandeposten i högsta domstolen måste anses utgöra en av de betydelsefullaste chefspositionerna i riket måste, såsom redan antytts, avgörande vikt fästas vid vederbörandes chefsegenskaper. Det föreslagna stadgandet utgör icke hinder för ordföranden att begära entledigande från ordförandeskapet med bibehållande av befattningen såsom ledamot av domstolen.

Enligt utskottets mening bör hinder icke möta för Kungl. Maj:t att till ordförande i högsta domstolen utse en framstående domare, som icke vid tiden för utnämningen är ledamot av domstolen utan samtidigt utnämnes till justitieråd, t. ex. någon förutvarande ledamot av högsta domstolen.

Utskottet delar departementschefens åsikt att ordföranden icke skall intaga annan tjänstställning i förhållande till andra ledamöter i domstolen och icke heller vara berättigad till särskilt arvode. Att ordföranden i högsta domstolen tillika bör tjänstgöra som ordförande på en av domstolens avdelningar synes uppenbart. De särskilda arbetsuppgifter som komma att åvila högsta domstolens ordförande i denna egenskap kunna icke förväntas bli av alltför betydande omfattning. Det kan emellertid visa sig erforderligt att ordföranden i högsta domstolen i viss utsträckning befrias från de göromål, som enligt vad nedan anföres eljest ankomma på avdelningsordförande. Bestämmelser här om böra införas i den arbetsordning som enligt 9 § i förslaget skall upprättas för högsta domstolen.

Vad härefter angår frågan om den ordning vari ordförandena på de båda

övriga avdelningarna böra utses ansluter sig utskottet till departementschefens förslag att dessa ordförande skola utses av Kungl. Maj:t. De skäl som anförts för att ordföranden i högsta domstolen skall utses av Kungl. Maj:t äga enligt utskottets mening i huvudsak giltighet även i fråga om ordförandena på de särskilda avdelningarna. Det är uppenbart att den nya processordningen kommer att ställa ökade krav på arbetsledningen inom högsta domstolen. Detta gäller, såsom processlagberedningen understrukit, framför allt i två hänseenden, nämligen i fråga om utövandet av ordförandeskapet vid huvudförhandling och beträffande ledandet av arbetet på avdelningen, så att detta bedrivs ändamålsenligt och arbetsbalans undviks. Arbetet på envar av domstolens avdelningar måste fördens skull ställas under en fast och ansvarig ledning. Inom lagrådet har framhållits att uppgiften att leda förhör med parter, vittnen och sakkunniga i stor utsträckning torde komma att överlämnas åt referenten i målet och att samtliga ledamöter av domstolen måste vara beredda att fungera såsom referenter. Huruvida eller i vilken utsträckning ett sådant tillvägagångssätt kan befinnas lämpligt är svårt att på förhand bedöma. I varje fall måste avdelningens ordförande vara skickad att leda även sådana förhör. Överhuvud torde de uppgifter som komma att åvila avdelningsordförandena bliva av den vikt att särskilda krav måste ställas på dem. Detta gäller icke minst med hänsyn till de uppgifter av praktisk och organisatorisk art som uppkomma under den nya rättegångsordningen. Avgörande vid valet bör därför också vara de företräden en viss ledamot kan äga i fråga om förmågan att utöva en verklig ledning av arbetet på avdelningen. Kungl. Maj:t bör vid sitt val vara helt obunden av ancienniteten.

Utskottet delar icke de betänkligheter mot den föreslagna ordningen som kommit till uttryck i lagrådsmajoritetens yttrande. Den omständigheten att viss ledamot icke ifrågakommer till ordförandebefattning kan möjligen i något fall medföra olust eller misstämning, men detta får icke vara avgörande när ur allmän synpunkt starka skäl tala för ett visst ställningstagande i en lagstiftningsfråga. Även befattningarna som ordförande på högsta domstolens avdelningar torde, trots justitierådets jämställdhet såsom domare, vara att betrakta som verkliga chefsposter. Inom den statliga administrationen är det vanligt att chefsposter tillsätts av Kungl. Maj:t utan avseende å anciennitet med hänsynstagande till de särskilda kvalifikationer som erfordras för befattningen. Det kan tilläggas att även lagrådsmajoritetens förslag, enligt vilket avdelningsordförande skulle utses bland domstolens ledamöter av högsta domstolen samfällt, skulle kunna medföra icke önskvärda verkningar. Det kan befaras att av kollegiala hänsyn alltför stort avseende komme att fästas vid ancienniteten. Ej heller kan bortses från risken att valen kunna inbjuda till gruppbildningar inom domstolen till men för det fortsatta samarbetet.

Vad utskottet anfört till motivering av det föreslagna stadgandet att ordföranden i högsta domstolen bör utses för sin tjänstetid och om innebörden därav äger enligt utskottets mening motsvarande tillämpning i fråga om de särskilda avdelningsordförandena.

Utskottet föreslår på grund av vad sålunda anförts att i 5 § av föreva-

rande lagförslag upptagas stadganden av innehåll, att Konungen utser en av högsta domstolens ledamöter att för sin tjänstetid vara högsta domstolens ordförande, att denne tillika skall vara ordförande på en av högsta domstolens avdelningar samt att ordförande på envar av övriga avdelningar likaledes utses bland högsta domstolens ledamöter av Konungen för ledamotens tjänstetid.

De av utskottet sålunda förordade ändringarna i 5 § föranleda vissa ändringar jämväl i 9 §. Enligt första punkten i sistnämnda lagrum skola närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i högsta domstolen beslutas av högsta domstolen samfällt. I andra punkten stadgas att det tillkommer ordförandena gemensamt att tillämpa de sålunda beslutade grunderna, såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning. Enligt tredje punkten åligger det i övrigt ordföranden på varje särskild avdelning att leda arbetet på avdelningen och den äldste av ordförandena att därjämte övervaka tjänstgöringen i dess helhet.

Enligt utskottets mening kan det icke vara lämpligt att tillämpningen av de i arbetsordningen för högsta domstolen upptagna föreskrifterna om ledamöternas indelning och målens fördelning skall tillkomma ordförandena gemensamt. Det synes vara en naturlig uppgift för högsta domstolens ordförande att handhava denna verksamhet. Ansvar för högsta domstolens arbete skall i sista hand åvila domstolens ordförande, och han bör då också äga bestämmanderätt i fråga om arbetets organisation och bedrivande. En sådan anordning torde även innebära större garantier för en verkligt effektiv arbetsledning än Kungl. Maj:ts förslag. Sistnämnda förslag synes medföra att ordföranden i högsta domstolen vid skiljaktiga meningar skulle kunna överröstas av övriga avdelningsordförande. Ett sådant kollegialt avgörande med delat ansvar kan knappast vara ändamålsenligt. Utskottets ändringsförslag i fråga om 5 § innebär också, att ordföranden i högsta domstolen erhåller en mera markerad chefsställning än enligt Kungl. Maj:ts förslag. I överensstämmelse härmed synes det böra tillkomma ordföranden i högsta domstolen att tillämpa de berörda föreskrifterna och att övervaka tjänstgöringen i dess helhet. Att tillämpningen av grunderna för ledamöternas indelning och målens fördelning bör ske i samråd med ordförandena på övriga avdelningar synes uppenbart. Utskottet föreslår att särskild föreskrift härom upptages i 9 §.

Inom utskottet har givits uttryck åt farhågan att en bestämmanderätt för högsta domstolens ordförande kunde innebära risk för ett obehörigt gynnande av den avdelning, på vilken denne har att tjänstgöra såsom ordförande. Enligt utskottets mening är denna farhåga ogrundad. Utskottet vill särskilt erinra om att grunderna för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i domstolen enligt förslaget skola beslutas av högsta domstolen samfällt och att tillämpningen av dessa grunder skall ske i samråd med ordförandena på övriga avdelningar. Det bör även bemärkas att ordföranden i högsta domstolen i sista hand blir ansvarig för att arbetet

på samtliga avdelningar bedrivs ändamålsenligt och effektivt. I arbetsordningen torde för övrigt komma att upptagas bestämmelser av innehåll att de olika ledamöternas tjänstgöring endast under viss tid skall vara förlagd till viss avdelning. Sammansättningen på avdelningarna torde sålunda komma att växla från det ena året till det andra.

De av utskottet förordade ändringarna i 9 § medföra även vissa jämkningar i lagrummets utformning i övrigt.

Mot förslaget till lag angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

att riksdagen, med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom förevarande proposition framlagda förslaget till lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag

om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Högsta domstolen skall utgöras av tjugufyra justitieråd, av vilka tre, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Högsta domstolen skall vara delad i tre avdelningar.

2 §.

Å envar av högsta domstolens avdelningar skall, med iakttagande att någon av avdelningarna alltid kan samlas, arbetet fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

Till tjänstgöring å avdelningarna skola justitieråden indelas för viss tidsperiod; dock må därunder sådan jämkning i avdelningarnas sammansättning äga rum, som påkallas av ledamots avgång, förfall eller annan särskild omständighet.

4 §.

Högsta domstolens avdelningar äro lika behöriga att upptaga till högsta domstolens handläggning hörande mål och ärenden.

Arbetet skall, såvitt möjligt, jämnt fördelas mellan avdelningarna.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

5 §.

Ordförande på avdelning utses bland högsta domstolens ledamöter av Konungen.

Den i tjänsten äldste av ordförandena är tillika ordförande i högsta domstolen.

5 §.

Konungen utser en av högsta domstolens ledamöter att för sin tjänstetid vara högsta domstolens ordförande på avdelning. Ordförande på annan avdelning utses likaledes bland högsta domstolens ledamöter av Konungen för ledamotens tjänstetid.

6 §.

Mål, som fullföljts till högsta domstolen eller skall av denna omedelbart upptagas, bör i allmänhet tilldelas viss ledamot (referent), som har att meddela för målets beredande erforderliga anvisningar. Referenten bör deltaga i målets handläggning och avgörande i högsta domstolen.

Är avdelning, varå referenten är indelad, fri från tjänstgöring och angår målet häktad eller fordrar målet eller däri uppkommen fråga eljest skyndsamt avgörande, bör annan ledamot utses att vara referent i målet eller i den särskilda frågan.

7 §.

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller besvär över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål eller ärende, må ej ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå är att tillgå inom domstolen.

8 §.

Förekommer vid prövning och avgörande av mål i högsta domstolen tillika fråga om yttrande i ärende, som avses i § 26 regeringsformen, böra de domare, som deltagit i målets avgörande, besluta i frågan. Skall yttrande i sådant ärende eljest avgivas, må beslut fattas av tre justitieråd; i mål, som avgjorts av krigsdomstol, bör dock i stället för ett av justitieråden någon av de i § 20 regeringsformen nämnda militärpersonerna deltaga i beslutet.

9 §.

Närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i högsta domstolen beslutas av högsta domstolen samfällt. Det tillkommer ordförandena gemensamt att tillämpa de sålunda beslutade grunderna, såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning. I övrigt åligger

9 §.

Närmare grunder för avdelningarnas sammansättning och målens fördelning samt tjänstgöringen i högsta domstolen beslutas av högsta domstolen samfällt.

Det tillkommer högsta domstolens ordförande att i samråd med ordförandena på övriga avdelningar tillämpa de sålunda beslutade grunder-

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

det ordföranden på varje särskild avdelning att leda arbetet på avdelningen och den äldste av ordförandena att därjämte övervaka tjänstgöringen i dess helhet.

na, såvitt angår ledamöternas indelning och målens fördelning, ävensom att övervaka tjänstgöringen i dess helhet. Det åligger ordföranden på varje avdelning att leda arbetet på avdelningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Genom lagen upphäves lagen den 14 maj 1915 (nr 139) angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar.

---

2) L a g

angående ändrad lydelse av 6 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 7) om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd.

Härigenom förordnas, att 6 § lagen den 26 maj 1909 om tjänstgöringen i Kungl. Maj:ts lagråd¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

6 §.

Ledamot, som — — — förekommande ärenden.

Sedan justitieråd börjat tjänstgöra i lagrådet, skall han utan hinder därav delta i behandling av mål eller ärende, varmed han förut i högsta domstolen tagit befattning vid huvudförhandling eller annan handläggning för slutligt avgörande, ävensom i handläggning av mål, som enligt förordnande av någon högsta domstolens avdelning skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet. Likaså skall regeringsråd, som börjat tjänstgöra i lagrådet, utan hinder därav delta i slutbehandling av mål eller ärende, varmed han förut i regeringsrätten tagit befattning.

Ledamot i — — — lagrådet bestämmer.

Har Konungen — — — dess behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1948.

Stockholm den 4 juni 1946.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

---

¹ Senaste lydelse se SFS 1933:135.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Bergquist*, *Wagnsson*, *Karl Emil Johanson*,
Westman, *Ahikvist*, *Krügel* och *Löthner*;
från andra kammaren: herrar *Olsson* i Mellerud och *Björling*, fru *Gustafson* samt
herrar *Landgren*, *Gustafsson* i Lekåsa, *Lindahl*, *Sundström* i Vikmanshyttan och *Svenings-*
son.

Reservation

av herr *Bergquist*.
